

LEKEBERGS
KOMMUN

ANDT-politiskt program för Lekebergs kommun 2020-2023 - För antagande

Fastställt av: **Kommunfullmäktige**
Datum: **2020-04-27**
Ansvarig för revidering: **Socialnämnden**
Ansvarig tjänsteperson: **Ann-Mari Gustafsson**
Diarienummer: **KS 19-725**

Policy
>Program
Plan
Riktlinje
Regler

Lekebergs styrdokument

Policy – Normerande dokument som klargör Lekebergs kommuns hållning

Program – Dokument som klargör inriktning och metoder för att nå Lekebergs kommuns mål

Plan – Innehåller en tydlig beskrivning vad som ska göras och när det ska göras

Riktlinje – Rekommenderat sätt att agera

Regler – Absolut gräns och ska-krav

Innehållsförteckning

Bakgrund och syfte	3
Främjande och förebyggande ANDT-arbete	3
Mål för ANDT	4
Lekebergs kommuns övergripande mål inom ANDT-området 2020-2023	5
1. Tillgång till alkohol, narkotika, dopningsmedel och tobak ska minska	5
2. Antalet barn och unga som börjar använda narkotika, dopningsmedel och tobak eller debuterar tidigt med alkohol ska successivt minska	5
3. Antalet kvinnor och män samt flickor och pojkar som utvecklar skadligt bruk, missbruk eller beroende av alkohol, narkotika, dopningsmedel eller tobak ska successivt minska	6
4. Kvinnor och män samt flickor och pojkar med missbruk eller beroende ska utifrån sina förutsättningar och behov ha ökad tillgänglighet till vård och stöd av god kvalitet.	7
5. Antalet kvinnor och män samt flickor och pojkar som dör och skadas på grund av sitt eget eller andras bruk av alkohol, narkotika, dopningsmedel eller tobak ska minska	7

Bakgrund och syfte

Det ANDT-politiska programmet har tagits fram på uppdrag av socialnämnden och ersätter det tidigare alkohol- och narkotikapolitiska programmet som antogs 2007-02-01. Programmet tar sin utgångspunkt i kommunens vision; Trygghet och nytänkande – Naturligt nära! och är en del i arbetet med att uppnå visionen. Programmet anger Lekebergs kommuns övergripande prioriteringar inom ANDT-området och ska tala om vad kommunen vill uppnå och vilka metoder som ska användas. Programmet konkretiseras genom en handlingsplan. Innehållet i handlingsplanen ska kopplas till de övergripande inriktningsmål som kommunfullmäktige beslutar om och ska anpassas till lokala behov och förutsättningar. Socialnämnden ansvarar för uppföljning av det ANDT-politiska programmet.

Lekebergs kommun ska i sitt arbete följa de övergripande nationella målen för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitiken. Spelmissbruk om pengar ingår inte i de nationella målen men kommunens ansvar vid spelmissbruk om pengar har förtydligats i socialtjänstlagen och hälso- och sjukvårdslagen från och med 1 januari 2018. Vad gäller läkemedel har kommunen sedan den 1 juli 2013 en skyldighet att med regionen ingå gemensamma överenskommelser om samarbete i fråga om personer som missbrukar läkemedel. Innehållet i handlingsplanen kan komma att omfatta spelmissbruk om pengar samt läkemedel.

Det övergripande syftet med det ANDT-politiska programmet är att bidra till en god folkhälsa, minskad brottslighet samt minskade sociala och ekonomiska kostnader för samhället. Programmet omfattar alla medborgare i Lekebergs kommun.

Främjande och förebyggande ANDT-arbete

Användning av alkohol, narkotika, dopning och tobak samt spel och läkemedel riskerar att leda till negativa hälsokonsekvenser. Förutom att individer och närstående drabbas orsakar det stora kostnader för samhället. Ett effektivt folkhälsoarbete innehåller både främjande och förebyggande insatser. Ett främjande arbete innebär att förstärka hälsa och välmående och ett förebyggande arbete handlar om att vidta åtgärder för att förhindra att skada uppstår.

Avgörande för utformningen av ANDT-arbete är kunskap om vilka de viktigaste skydds- och riskfaktorerna är och hur dessa ska kunna främjas respektive motverkas. En skyddsfaktor är en faktor som stärker och skyddar mot uppkomst av ohälsa eller sjukdom. En persons hälsa är starkt förknippad med ett antal skyddsfaktorer, det vill säga ju fler skyddsfaktorer desto bättre hälsa. Detta samband syns oavsett kön och ålder. En riskfaktor däremot är en indikator som påtalar ökad risk för att en person ska drabbas av ohälsa, sjukdom, skada eller utveckla ohälsosamt beteende. Riskfaktorer kan vara ärftliga, sociala, ekonomiska eller miljömässiga. Folkhälsoarbetet bör fokusera på att främja hälsa vilket innebär att stärka skyddsfaktorer och förebygga ohälsa genom att minska antalet riskfaktorer. Skydds- och riskfaktorer förekommer på individ-, grupp- och samhällsnivå. Dessa faktorer kallas även bestämningsfaktorer som påverkar vår hälsa. I det ANDT-förebyggande arbetet bör universella insatser kombineras med selektiva och indikerade insatser. Dessa nivåer illustreras i preventionspyramiden¹ (se figur 1).

¹ Sveriges kommuner och landsting. (2008). *Rätt insatser för barn och ungdomar med psykisk ohälsa*.

Figur 1: Preventionspyramiden.

Mål för ANDT

Regeringen har antagit "En samlad strategi för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitiken 2016-2020"². Regeringen står kvar i sin bedömning sedan föregående strategi att det övergripande målet för ANDT-politiken är *ett samhälle fritt från narkotika och dopning, med minskade medicinska och sociala skador av alkohol och med ett minskat tobaksbruk*. Ett av regeringens mål är att sluta de påverkbara hälsoklyftorna inom en generation samt att barn och unga ska skyddas mot eget och andras skadliga bruk. Flera faktorer som kraftigt bidrar till hälsoklyftorna finns inom ANDT-området det är därför strategiskt viktigt med förebyggande arbete inom detta område. För att uppnå regeringens ambition kring jämlikhet i hälsa måste både jämlikhets- och jämställdhetsperspektivet tydliggöras och genomsyra ANDT-arbetet. Utöver det övergripande målet innefattar den nationella ANDT-strategin sex mål.

Utifrån den nationella strategin har en länsstrategi³ tagits fram för åren 2017-2021 och är en överenskommelse mellan parterna i Samhällsråd T (Länsstyrelsen i Örebro län, Region Örebro län, Polisområde Örebro län och Örebro universitet). Länet följer de nationella målen och har prioriterade insatsområden.

Lekebergs kommun fokuserar liksom länet på de nationella målen förutom det sjätte då det lyfter det internationella ANDT-arbetet. På nästa sida redovisas de fem målen följt av insatsområden. Dessa utgår från de regionala insatsområdena men det har gjorts en avgränsning utifrån kommunens verksamhet.

² Regeringens skrivelse 2015/16:86. *En samlad strategi för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitiken 2016-2020*.

³ Länsstyrelsen i Örebro län, Region Örebro län, Polisområde Örebro län och Örebro universitet. (2017). *Strategi för ANDT – Örebro län 2017-2021*.

Lekebergs kommuns övergripande mål inom ANDT-området 2020-2023

1. Tillgång till alkohol, narkotika, dopningsmedel och tobak ska minska

Samordnad, effektiv och likvärdig alkohol- och tobakstillsyn

Enligt alkohol- och tobakslagen ska tillsyn över försäljning bedrivas. En fortsatt effektiv och likvärdig tillsyn ska vara en grundbult i det tillgänglighetsbegränsande ANDT-arbetet. För att tillsynen ska vara effektiv behöver den vara regelbunden och strukturerad. Tillräckliga personalresurser, kompetensförsörjning och metodutveckling är viktigt. En del i arbetet är att säkerställa att åldersgränser vid försäljning upprätthålls. Att utveckla samverkan ger ökad kompetens och kvalitet i tillsynen.

Samverkan mellan ANDT- och brottsförebyggande arbete

Insatser för att begränsa tillgängligheten till ANDT sammanfaller ofta med insatser inom ett bredare brottsförebyggande arbete. Den har stor betydelse för att öka tryggheten i länet. Bra verktyg är väl förankrade samverkansavtal eller medborgarlöften mellan kommun och polis. Utgångspunkten för dessa bör vara i lokala behov och kartläggningar. När det gäller våldsbrott finns ofta koppling till bruk av alkohol, narkotika och dopning.

2. Antalet barn och unga som börjar använda narkotika, dopningsmedel och tobak eller debuterar tidigt med alkohol ska successivt minska

Hälsofrämjande skola som utgår från elevers olika förutsättningar

En trygg och inkluderande skola är betydelsefull för att förebygga och fånga upp problem i ett tidigt skede och skapa en stabil grund för framtiden. Skolan kan genom både sitt kunskaps- och värdegrundsuppdrag bidra till arbetet med ANDT-prevention. Rektorer har ett särskilt ansvar för att integrera ANDT-undervisningen i olika ämnen. Skolor ska erbjudas stöd i att utveckla och integrera ANDT-frågorna i undervisningen. De ska också stödjas till att samverka med föräldrar samt stimuleras till ökade insatser för rök- och tobaksfri skoltid inkluderat rökfria skolgårdar. Elevhälsa är en viktig aktör för dessa insatser. Föräldrar och andra vuxna är nyckelpersoner som kan påverka konsumtionsmönster och senarelägga alkoholdebut hos unga.

Förverkligande av rökfria skolgårdar

Kommunerna ska enligt lag bedriva effektiv tillsyn för att rökförbudet på skolgårdar efterlevs. I detta arbete ska kommunerna ges stöd och vägledning av Länsstyrelsen i samverkan med andra aktörer.

Arbete mot langning av alkohol

En fortsatt viktig insats för att skjuta upp alkoholdebuten är att motverka langning till ungdomar. Arbetet bör fokusera på att synliggöra för föräldrar, andra vuxna och unga vuxna att de kan påverka konsumtionsmönster och senarelägga alkoholdebuten.

Stärka det narkotikaförebyggande arbetet

Av narkotikapreparaten är cannabis den vanligast förekommande. Det är särskilt viktigt att arbeta med ungdomars attityder till ANDT. Föräldrar och professioner som möter barn och unga ska stödjas i narkotikafrågan och ges verktyg.

Utveckla samverkan med idéburna organisationer

Idéburna organisationer har stor betydelse för ANDT-området och kan fylla en viktig funktion både ur ett hälsofrämjande och förebyggande perspektiv. Samverkan med idéburna organisationer har utvecklingspotential och deras insatser inom ANDT-området bör synliggöras på ett tydligare sätt.

3. Antalet kvinnor och män samt flickor och pojkar som utvecklar skadligt bruk, missbruk eller beroende av alkohol, narkotika, dopningsmedel eller tobak ska successivt minska.

Dopningsförebyggande arbete

Kunskapen om dopning är begränsad men det är dock väl känt att användning av dopningsmedel kan leda till allvarliga fysiska, psykiska och sociala problem. Insatser mot dopning behöver samordnas för att bli mer effektiva. Samverkan sker med fördel mellan kommuner, Region Örebro län, Örebro läns idrottsförbund, polis, Länsstyrelsen och träningsanläggningar.

Tobaksförebyggande arbete

Rökning är en av de mest förebyggbara riskfaktorerna för sjukdom och för tidig död. Vad gäller tobaksförebyggande arbete rekommenderar Världshälsoorganisationen en kombination av åtgärder såsom bland annat information, opinionsbildning, målgruppsanpassad tobaksavvänjning samt rökfria miljöer. Flera kommuner och andra organisationer har genom politiska beslut ställt sig bakom *Tobacco Endgame - Rökfritt Sverige 2025*. Det är ett opinionsbildningsprojekt som syftar till att få till stånd ett politiskt beslut om ett målår då rökningen ska omfatta mindre än 5 % av befolkningen.

Tidig upptäckt

Skolan har ett ansvar att uppmärksamma barns och ungdomars behov där elevhälsan är en viktig resurs. Även andra instanser ska uppmärksamma och förmedla stöd, som socialtjänst, hälso- och sjukvård, polis, föreningsliv och andra aktörer.

4. Kvinnor och män samt flickor och pojkar med missbruk eller beroende ska utifrån sina förutsättningar och behov ha ökad tillgänglighet till vård och stöd av god kvalitet.

Kvalitetssäkra vården och utveckla vården för ungdomar

Målsättningen är att bidra till att utsatta barn och unga med ANDT-problematik upptäcks så tidigt som möjligt. En fungerande samverkan mellan berörda parter ska eftersträvas. Ungdomar ska få tillgång till rätt stöd med rätt nivå av anpassad behandling.

Samverkan mellan hälso- och sjukvård och socialtjänst samt med andra aktörer för en sammanhållen vård

Vård och stöd till personer med missbruk och beroende är ett gemensamt ansvar för hälso- och sjukvård och kommunen. Ett fortsatt utvecklingsarbete och en väl fungerande samverkan är avgörande för samordnade vård- och stödinsatser av god kvalitet. I vårdkedjan behövs såväl förebyggande insatser som individuell vård och behandlingsinsatser.

Insatser för personer i socialt och hälsomässigt utsatta situationer

Utsatta grupper bör särskilt uppmärksammas. Det kan till exempel vara personer med samsjuklighet, det vill säga både beroendesjukdom, psykisk och fysisk ohälsa. Lättillgängliga arenor för hälsofrämjande och förebyggande arbete behöver utvecklas för personer som samhället har svårt att nå.

5. Antalet kvinnor och män samt flickor och pojkar som dör och skadas på grund av sitt eget eller andras bruk av alkohol, narkotika, dopningsmedel eller tobak ska minska.

Uppmärksamma och erbjuda ändamålsenligt stöd till barn i familjer med missbruk

Det är angeläget att utveckla och sprida kunskap om att uppmärksamma och erbjuda stöd till barn som föds med skador relaterade till ANDT-bruk under graviditet. Det är också av stor vikt att uppmärksamma och erbjuda stöd till barn som växer upp i familjer med missbruk eller annan omsorgssvikt. Det kan bland annat vara våld i koppling till alkohol och narkotika.

Barnperspektivet ska genomsyra och tillämpas i arbetet med familjer med psykisk ohälsa och/eller missbruk.

Antalet döda och skadade på grund av våld ska minska

Det alkohol- och drogrelaterade våld som är mest tydligt är det som sker i den offentliga miljön. Samarbete mellan polis, näringsliv och kommunerna kan utvecklas för att säkra att de regler som finns för servering av alkohol följs och för att minska narkotika, exempelvis i krogmiljö. Även vid andra arrangemang som idrottsevenemang och musikfestivaler bör arbetet utvecklas.